

משנה כלאים פרק ד

Mishnah *Kilayim* chapter 4

(1) A *karahat* [i.e., a bare patch, in which one may sow other seeds; see Mishnah *Kilayim* 2:9 for the significance of this term] within a vineyard, should measure, the School of Shammai say, Twenty-four cubits [allowing for vineyard service-borders of four cubits each, on either side and sixteen cubits in the middle, for sowing other seeds. It should be borne in mind that the School of Shammai hold that 8 cubits is the smallest width that can be regarded as an “independent field.” If therefore, in a case where the field abutting a vineyard is less than eight cubits wide, this field is considered as being part of the vineyard, no longer independent, and it is forbidden to plant other seeds there. As our *karahat* is flanked by vines on (at least) two sides, there must be the minimum of eight cubits towards each side of the field that is flanked by vineyard, i.e., a total width of field of at least sixteen cubits between two opposing abutting vineyards, before it can be sown. In addition to this width of sixteen cubits, a service buffer of four cubits between the field and each flanking vineyard, is required. Hence, the total minimum of twenty four cubits]; but the School of Hillel say Sixteen cubits [allowing for service-borders of four cubits for each flanking vineyard as above, and four cubits (the minimum size of a “field” according to the School of Hillel), towards each abutting vineyard, i.e., eight cubits for sowing; if however, only seven cubits of land remained cleared (besides the two service-borders), we would consider half of the area — 3.5 cubits, as part of one flanking vineyard and the other half as part of the other, thereby rendering the field part of the vineyard, no longer independent]. A *mehol* [an unsown belt of ground around the outer edges] of a vineyard [where one might want to sow other seeds], the School of Shammai say, Should measure sixteen cubits, but the School of Hillel say, Twelve cubits. Now what constitutes a *karahat* of a vineyard? A plot within a vineyard which has been denuded [of

רבנו עובדיה מברטנורא

א קרחת הכרם ומחול הכרם. מפרש להו ואזיל: בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות. אם קרחתה עשרים וארבע אמות, מותר לזרוע לשם, פחות מכאן לא יביא זרע לשם: שחרב מאמצעו. ויש גפנים כל סביבות הקרחה שהיא שש עשרה אמה על שש עשרה אמה, וכן אם הלכה הקרחת

vines]. If it is less than sixteen cubits, then [in accordance with the ruling of the School of Hillel] one must not introduce other seed into it [even its very center may not be sown]. If it is sixteen cubits, it [the vineyard] is given its service-border, and one may sow the rest.

(2) What is a *mehol* of a vineyard?

[The space] between the vineyard [proper] and the fence. If it does not measure twelve cubits [the minimum according to the School of Hillel; i.e., after allowing for four cubits of service-border and after deducting the four cubits close to the fence which are not sown (so that people walking there will force down the earth and harden the earth, supporting the fence), there are less than four cubits left], it is forbidden to introduce seed into it [since, not being large enough to constitute a field on its own, it is regarded as part of the vineyard]; if it does measure twelve cubits, it is given its service-border, [i.e., four of these twelve cubits] and one may sow the remainder [after further deducting four cubits as service-border for the fence. In this case, we do not require two individual fields of four cubits on either side, as above, since the vineyard only abuts on one side].

(3) Rabbi Yehudah says, The above is but a *gader hakerem*; [i.e., the technical term for the space between vineyard and fence is not *mehol hakerem*, as stated by the original anonymous Tanna, but rather, is a *gader hakerem* (the

רַבּוּ עוֹבְדֵי מִבְּרִטְנוֹרָא

על פני רוחב הכרם שאין גפנים אלא משני צדי הקרחת: **אם אין שם שש עשרה אמה**. כדברי בית הלל, **לא יביא זרע לשם**. אפילו באמה האמצעית, דארבע אמות שבצד הכרם מזה וארבע אמות שבצד הכרם מזה הוי עבודת הכרם, דעבודת הכרם ארבע אמות כדתנן לקמן לפי שהיו בוצרים בשוורים ובעגלות ובעת החרישה חורשים אותה בשוורים, הלכך אותן ארבע אמות ככרם דמו, ואם נשאר בין שמונה אמות חוץ מאותן ארבע לכל צד לא בטלי לגבי כרם ומותר לזרעה, בציר משמונה אמות, שדי פלגא להכא ופלגא להכא בטלי לגבי כרם וככרם דמו ואסור לזרוע בהן משום כלאים. ולבית שמאי לא חשיב שדה פחות משמונה אמות הלכך עשרים וארבע אמות בעינן, ארבע לעבודת הכרם מכאן וכנגדן מכאן, פשו להו שש עשרה, שדי שמונה להכא ושמונה להכא ואיכא שדה ולא בטלי: **ב מחול הכרם**. מקום פנוי בין כרם לגדר סביב, כמו מחולות הנשים כשמרקדות בסביב, לשון או תשמח בתולה במחול (ירמיה לא): **אם יש שם י"ב אמה**. כדברי בית הלל נותן ד' אמות לעבודת כרם וזרע השאר, אבל אם אין שם י"ב אמה לא יביא זרע לשם. דארבע אמות דלהדי כרם עבודת הכרם, וד' אמות דלהדי כותל כיון דלא מזדרעו מפני תקן הכותל כדי שיהלך אדם על

vineyard fence), and it is to this *gader hakerem* (as long as it measures not less than six cubits that the rule "It is given its service-border of (four cubits), and one may sow the rest" applies). What then is a *mehol* of a vineyard [which requires 12 cubits?

An intervening space] between two vineyards [whose rows of vines are in different directions, and therefore, these vineyards appear as two distinct fields, rather than a large vineyard with a bald patch in its midst, and it is this which requires a buffer area of at least twelve cubits, if part of it is to be sown]. What now is a [statutory] vineyard fence? One which is ten handbreadths high [this is an effective partition, and one may sow vines on one side and other seeds on the other side of such a partition]. And [what is] a [statutory] trench? One, ten handbreadths deep and four wide [also constituting an effective partition, as above].

(4) [If a vineyard has] a partition of reeds: if between one reed and another, there are less than three handbreadths [three handbreadths being a space] through which a kid can enter, it counts as a [legally effective] partition. [I.e., where a law depends on the presence or absence of a partition, a gap of less than three handbreadths, does not impair the character of a partition. This is a law imparted to Moshe at Sinai; and is referred to, as *lavud*.] If the fence has been broken through up to ten cubits, it [the breach] is [regarded] as a doorway [which does not invalidate the wall or fence, and it is, therefore, permitted to sow immediately in front of the breach a vine on one side, and seed on the other, just as if, the fence were actually standing between them]. If [the breach is] more than ten

רִבְנוּ עוֹבְדֵי מַבְרַטְנוֹרָא

גבי קרקע סמוך לכותל ויהיה העפר נדוש ויתחזקו יסודותיו אפקורי מפקר להו, ואמצעיות אי איכא ד' אמות חשיבי, ואי לא, בטלי לגבי כרם, והכא לא בעינן ט"ז, שאין האסור אלא מצד אחד. וכל הנך אמות באמה בת ו' טפחים: **ג אין זה אלא גדר הכרם.** מקום שבין גדר לכרם גדר הכרם הוא ואפילו אין שם אלא שש אמות מרחיק ארבע אמות וזורע את המותר: **ואיזהו מחול הכרם.** שצריך שתיים עשרה אמות, מקום שבין שני כרמים ותנא קמא סבר מקום שבין שני כרמים שחרב באמצעו הוא נדון. ובירושלמי מוכיח דלא אמר ר' יהודה איזהו מחול הכרם בין שני הכרמים אלא כגון שאין שורות הכרמים שוות של זו לזו כגון דכרם של צד זה של מחול שורתיה מן המזרח למערב ושבצד אחד מן הצפון לדרום דאם היו מכוננים מודה רבי יהודה דנראה כקרחת הכרם ובעי שש עשרה אמה. ואין הלכה כר' יהודה: **איזהו גדר.** המפריש בין הכרם שיכול להניח כרם מצד זה ולזרוע מצד אחר וכן חריץ: **ד שלשה טפחים.** דכל פחות משלשה כלבוד דמי והוא שיעור כדי

cubits, [sowing close to the line of the fence] immediately opposite the breach is prohibited. In the event of many breaches having been made in the fence: if [the total area of] that which remains standing exceeds [the total area of] that which is broken through, it is permitted [to sow close to the line of the fence opposite the breaches], but if that which is broken through, exceeds in area that which remains standing, it is forbidden [to sow close to the line of the fence] opposite the breaches; [but it is permitted to do so where the fence still stands, in a case where it is at least four handbreadths].

(5) When a man has planted a row of [at least] five vines, the School of Shammai say, This constitutes a vineyard [and sowing of seed within four cubits of it, is prohibited]; but the School of Hillel say, They [the number of vines] do not constitute a vineyard [and one may sow seed at a distance of six handbreadths, as is the case in a single vine,] unless they are in two rows [as explained in the next mishnah]. Consequently, if one has sown in the four cubits [of the service-border] within the vineyard, the School of Shammai say, He has [thereby] caused the prohibition [of *kilayim*] of one row, [of the vineyard, since according to them this row on its own constitutes a vineyard, which would then have to be destroyed,] whereas the School of Hillel say, He has caused the prohibition of two rows [which, according to them, is the minimum forming a vineyard and, according to the Torah law (Deuteronomy 22:9), becomes prohibited as a result of being too close in proximity to other seed; i.e., as *kilayim*, and he must therefore, destroy two rows].

רִבְנוּ עוֹבְדֵי מִבְּרִטְנוּרָא

שיכנס הגדי: הרי הוא כמחיצה. ומותר לסמוך גפנים מצד זה וזרעים מצד זה: נדון כפתח. ואפילו כנגדו מותר לסמוך אבל יותר מעשר לא חשיב כפתח וצריך הרחקה כנגד המקום הפרוץ: ואם הפרוץ מרובה על העומד אסור כנגד הפרוץ. אבל כנגד העומד מותר אם הוא רחב ארבעה אבל פחות מד' אף כנגד העומד אסור: ה' בית שמאי אומרים כרם. וצריך להרחיק ממנה ארבע אמות כדי עבודת הכרם: אינו כרם עד שיהיו שתי שורות. ואין צריך להרחיק אלא ששה טפחים כגפן יחידית: הזורע ארבע אמות. כלומר בתוך ארבע אמות של עבודת הכרם: בית שמאי אומרים קידש שורה אחת. דכי אמרה תורה וזרים (כ) פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם שורה אחת מקריא כרם: ובית הלל אומרים קידש שתי שורות. דאין נקרא כרם פחות משתי שורות

אָסוּר. נִפְרָצוּ בּו פְּרָצוֹת הַרְבֵּה, אִם הָעוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּץ, מֵתֵר. וְאִם הַפְּרוּץ מְרֻבָּה עַל הָעוֹמֵד, כְּנֶגֶד הַפְּרָצָה אָסוּר: ה' הַנוֹטֵעַ שׁוֹרֵה שֶׁל חֲמֵשׁ גִּפְנִים, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, כָּרֶם. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, אֵינוֹ כָּרֶם, עַד שֶׁיְהִיוּ שָׁם שְׁתֵּי שׁוֹרוֹת. לְפִיכָּה, הַזּוֹרֵעַ אַרְבַּע אֲמוֹת שְׁבַכְרָם, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, קִדֵּשׁ שׁוֹרֵה אֶחָת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, קִדֵּשׁ שְׁתֵּי שׁוֹרוֹת:

(6) If one has planted two [vines] opposite two, and one [other vine] forming a “tail” [i.e., three vines in a straight row opposite two], this constitutes [“two rows” and is consequently] a vineyard. If one has planted two [vines] opposite two, and one [other vine] opposite the space between [them, but outside the perimeter delineated by these four vines], or two opposite two, and one in

the very center [of the four vines], neither of these [collections of vines] constitutes a vineyard. Only if there are two opposite two with one [other] projecting like a tail [does this collection of vines constitute a vineyard].

(7) If one has planted one row [of two vines] on his own [land] and one row of three vines on his neighbor's [land, — see the preceding Mishnah] then, even though in the middle there is a private way [four cubits wide] or a public road [less than eight cubits wide], or a fence lower than ten handbreadths, these [two rows] combine [i.e., to constitute a single vineyard, so as to forbid sowing seed either between the two rows or within four cubits from either of them]. If there is a fence higher than ten handbreadths they do not combine [the same applies if it is only ten handbreadths high; it is on account of that which follows in this Mishnah that it states, “higher than ten”]. Rabbi Yehudah says, If he intertwines

רבנו עובדיה מברטנורא

הלכך תבואת הכרם דאמרה תורה דקדשה שתי שורות משמע: **ו' ואחת יוצאה זנב.** כגון שלשה גפנים נטועות בשורה אחת ושתיים בשורה שניה כנגד שתיים מן השלש: **ואחת בינתים.** שהשתים כנגד שתיים והחמישית כנגד אריון: **ואחת באמצע.** כגון גפן הנטועה וארבע גפנים לארבע רוחותיה: **ז שורה אחת בתוך שלו ושורה אחת בתוך של חבירו.** ומיירי כגון ששורה אחת של שתי גפנים ושורה אחת של שלש ואפילו רבי שמעון דאמר לקמן גבי המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו לא קידש דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הכא מודה דמצטרפין לאסור הזרעים כיון דאיכא שלו ושל חבירו: **ודרך היחיד ודרך הרבים.** שאין אחד מהם רחב שמונה אמות דברוחב שמונה אמות אמרינן בשלהי פרקין דאין מצטרפין: **הרי אלו מצטרפות.** להיות קרויין כרם וצריך להרחיק ארבע אמות: **אם ערסן מלמעלה.** שהעלה ראשי הגפנים על גבי הגדר ומתערבין. אותם שבצד הגדר מזה עם אותם שבצד הגדר מזה. ועירסן הוא לשון איזהו עריס דתנן לקמן בריש פרק ו' כלומר שעשה

ו הנוטע שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב, הרי זה כרם. שתיים כנגד שתיים ואחת בינתים, או שתיים כנגד שתיים ואחת באמצע, אינו כרם, עד שיהו שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב: ז הנוטע שורה אחת בתוך שלו, ושורה אחת בתוך של חבירו, ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע, וגדר שהוא נמוך מעשרה טפחים, הרי אלו מצטרפות. גבוה מעשרה טפחים, אינן מצטרפות. רבי יהודה אומר, אם ערסן

them [the rows of vines] above [the fence, even if the fence is higher than ten handbreadths], they do combine.

(8) If one has planted two rows [of two vines in each, without another one projecting like a tail] and there are not eight cubits between them, he may not introduce seed there [i.e., in the space

intervening between the two rows, because they form enough of a vineyard to forbid sowing in the middle of it, even though for the purposes of sowing on the outer sides they are not regarded as forming a vineyard, but as mere individual vines. If, however, there are eight cubits (apart from the ground occupied by the vines) between them, the two rows (of two vines each) are regarded as separate, unrelated rows, and one may sow, even between them, at a distance of six handbreadths from the vines on either side.] If there are three [rows, of two vines each; this constitutes a full-fledged vineyard]; if between one row and its companion [row, i.e., between one and the next] there are not sixteen cubits [the size of a *karahat* of a vineyard — see Mishnah 1], he may not introduce seed there. Rabbi Eliezer ben Yaakov says in the name of Hanina ben Hakhinai, If, even the middle row was laid waste, and between one row and its companion there are not sixteen cubits [three rows constitute a full-fledged vineyard, and sowing in either inter-row space is permitted only when each of the latter space measures sixteen cubits. If the middle row is razed, thereby causing the character of the vineyard to cease, with all this implies, still] he may not introduce seed there [having once been a vineyard, it remains a vineyard even if the middle row is razed, and a full-size *karahat*, i.e., of sixteen cubits, is required, if the inter-row

רבנו עובדיה מברטנורא

להן ערש: ח הנוטע שתי שורות. של שתי שתי גפנים ואין בהן אחת יוצאת זנב: אם אין ביניהם שמונה אמות לא יביא זרע לשם. דמצטרפין להיות כרם אבל רחוקים שמונה חוץ ממקום הגפנים אין מצטרפים והרי הן כגפן יחידית ומרחיק ששה טפחים משורה זו וששה טפחים משורה זו וזורע שש אמות שבאמצע: בין שורה לחברתה שש עשרה אמה. דכיון דאיכא שלש שורות הוי בכרם גדול והמקום שבין כל שתי שורות מהן נדון כדין קרחת הכרם שהוא שש עשרה אמה. אבל חרבה השורה האמצעית, לדברי תנא קמא לא בעינן ביניהם שיעור קרחה כיון דלא נשתייר כרם. ולא דמי לכרם בן ארבע וחמש שורות, דכי תרבה האמצעית אכאי כרם הלכך בעי המקום המוקרח שש עשרה אמה: ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו חרבה. השורה האמצעית, מאחר שהיה כבר כרם אף עתה דין כרם יש לו וצריך שש עשרה אמה: ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו חרבה השורה

space is to be sown]; although, had he, from the outset, planted [just] these [two rows], it would have been permitted [to sow between them] if they were eight cubits [apart, according to the beginning of this Mishnah].

(9) If one has planted his vineyard on [a plan of] sixteen cubits for every inter-space [originally so, and not that there were sixteen cubits only after the elimination of one row or more], it is permissible to introduce other seed there [at a distance from the vines of only six handbreadths. Since these are considered as individual rows of vines, and not a vineyard]. Rabbi Yehudah said, It happened at Zalmon that a man planted his vineyard on [a plan of] sixteen cubits to every inter-space; [one year] he turned the tips of the vine branches of two [adjacent rows] towards each other [as arches], and sowed the empty space [not covered by this archway, leaving six handbreadths clear of the vines, on either side], and the following year, he turned the tips of the vine branches in the opposite direction, and sowed the land which had been covered by the arch and left untilled [the preceding year]. The matter came before the Sages, and they declared it permissible. Rabbi Meir and Rabbi Shimon say, Even if one has planted one's vineyard on [a plan of] eight cubits [between every two rows], this

רבנו עובדיה מברטנורא

האמצעות. מאחר שהיה כבר כרם, אף עתה דין כרם יש לו וצריך שש עשרה אמה: **שאיילו מתחילה נטען.** כלומר שאם לא הגיעו לעולם לכלל כרם ולא היה נוטען מתחילה אלא שתי שורות לא היה צריך ולא נשארו אלא שתיים הרי הן ככרם שחבר באמצעותו וצריך שש עשרה אמה. ואין הלכה כר' אליעזר בן יעקב: **ט הנוטע את כרמו שש עשרה אמה.** שכל שורה של גפנים רחוקה מחברתה שש עשרה אמה: **מותר להביא זרע** להיות ביניהן אלא שמונה אמות כדאמרין לעיל, עכשיו שנטען שלש והגיעו לכלל כרם אף על פי שחברה אמצעות **לשם.** ואין צריך להרחיק אלא ששה טפחים מן השורה כעבודת גפן יחידית: **צלמון.** שם מקום: **הופך שער שתי שורות.** כרם גדול היה שכל שורה רחוקה מחברתה שש עשרה אמה ולא היה רוצה לסכך גפנו על גבי תבואתו והיה מצרף השורות שתיים שתיים וראשי הגפנים דהיינו השער של כל שתיים ושתיים הופך לצד אחד אלו כלפי אלו ונשאר המקום פנוי מצד זה ומצד זה חורע אלא שמניח ששה טפחים, ולשנה אחרת עושה להיפך שכך היה דרכם מקום שזורעים בו שנה אחת לשנה אחרת מניחים אותו בור בלא חרישה ובלא זריעה: **אף הנוטע את כרמו על שמונה שמונה אמות מותר.** קסברי כיון דרחוקות השורות שמונה אמות

לשם, שאלו מתחלה נטען הרי זה מתר בשמונה אמות: **ט הנוטע את כרמו על שש עשרה (אמה) שש עשרה אמה,** מתר להביא זרע לשם. אמר רבי יהודה, מעשה בצלמון, באחד שנטע את כרמו על שש עשרה שש עשרה אמה, והיה הופך שער שתי שורות לצד אחד וזרע את הניר, ובשנה אחרת היה הופך את השער למקום אחר וזרע את הבור, ובא מעשה לפני חכמים, והתירו. רבי מאיר ורבי שמעון אומרים, (אף) הנוטע את כרמו

is permitted [because then they are deemed as individual vines, and one may sow seed at a distance of six handbreadths. Rabbi Meir and Rabbi Shimon require sixteen cubits only when the empty space has been formed by the elimination of some vines; however, if at the outset, one leaves eight cubits, this too, is sufficient].

רבנו עובדיה מברטנורא

הוי ליה כגפן יחידית ומניח סמוך לשורה ששה טפחים וזורע את השאר, ולא בעינן שש עשרה אמה אלא בכרם חרב אבל בנוטע מעיקרא כי מרחקי שמונה אמות דיו, וכן הלכה:

eMishnah.com